

Silencis que corsequen l'ànima

Text > MAR CAMPS

L'escriptora i filòloga Núria Martí Constans (Calella de la Costa, 1966) diu que no saber corseca l'ànima. Que hi ha massa coses que s'han silenciats i que aquest silenci és sempre una ferida oberta. El seu avi havia estat pres en un camp de concentració nazi i mai va voler explicar-ne res. Per això, segurament, quan Òmnium Gironès va proposar-li d'escriure un llibre sobre la història de Joan Pacheco a l'exili va comprometre-s'hi de seguida. *Demà tindrem sort* (Curbet Edicions) narra els periples de Joan Pacheco i la seva família en terres franceses. Amb el pare lluitant al bàndol republicà, a les acaballes del gener de 1939, va fugir de Girona amb la seva mare i el seu germà. La Guerra Civil estava sentenciada. Al llarg dels dotze anys d'exili, les van passar de tots colors: amagant-se, els primers mesos, sota l'escala d'una casa a la Vajol; dormint en pallisses de pobles del Vallespir sense el pare (reclús a Argelers); fins a arribar a restar tancats en un castell que, a una cinquantena de qui-

lòmetres de París, era una presó de dones. La Segona Guerra Mundial, l'ocupació alemanya, els va forçar a tornar cap al sud. Tota una trifulga: la frontera estava controlada pels nazis. I també se'n van sortir. Potser perquè, com assenyala l'autora, la mare, una dona optimista, transmetia als seus dos fills que «qui canta, els mals espanta».

Es tracta d'una biografia novel·lada, amb tocs de ficció que enllacen els fets, i des d'una perspectiva que sembla que el lector senti la veu del mateix protagonista. Núria Martí, de fet, va passar-se moltes tardes escoltant-lo, a casa seva, en un any marcat per la celebració del referèndum. I és que la novel·la recorda l'1 d'octubre. Joan Pacheco va anar a votar en un col·legi de Girona. I avui també hi ha persones exiliades, a la presó. Memòries que no es poden revelar encara. Amb tot, l'odissea de Pacheco, ben incerta quan es va veure obligat a emprendre-la, deixa un regust esperançador. El final és de justícia poètica.

MARTÍ CONSTANS, Núria.
Demà tindrem sort.
Girona: Curbet Edicions,
2018. 241 p.

L'acostament de dos solitaris

Text > MIQUEL MARTÍN

Estimat amic aplega la correspondència entre Gaziell i Josep Pla durant els anys 1941-1964: cinquanta-una cartes de l'escriptor de Sant Feliu de Guíxols i set del de Palafrugell. El llibre, amb edició a cura del professor Manuel Llanas, es completa amb un apèndix: articles i ressenyes dels dos autors —alguns d'inèdits—, juntament amb un qüestionari sobre els Godó que Pla va enviar a Gaziell i que havia de servir per a un dels seus *Homenots*.

Després d'uns anys de fredor i distanciament, per no dir de rivalitat i antagonisme, ambdós escriptors ini-

ciën el desglaç. Des de les primeres cartes, per bé que en un registre molt formal, Gaziell ja mostra un esperit de reconciliació i col·laboració, per això li proposa a Pla de formar part de l'antologia de contistes en llengua castellana de l'editorial Plus Ultra: «nos complaciria muchísimo poder incluir un cuento o narración corta de Vd.» (1946). A poc a poc les cartes van adquirint un caire més personal, menys distant i protocol·lari, i cerquen de manera directa el contacte: «Ens veurem l'estiu que ve? Potser abans? Déu ho faci. Jo us lleigeixo amb gran plaer,

de lluny estant, però més goig tindria de sentir-vos de la vora» (1947). De fet, Gaziell està convençut que ell i Pla tenen molts punts en comú: la independència, la sinceritat, l'esperit inquiet, el tarannà liberal, el realisme i la racionalitat, i també una visió crítica però alhora tolerant del món que els envolta, així com una mena de desassossec i repugnància per la trista realitat política, espiritual i cultural del país. A més, tots dos pertanyen a un trosset de terra que els atrapa i els sedueix i que, de passada, alimenta la seva literatura i la seva vida: l'Em-

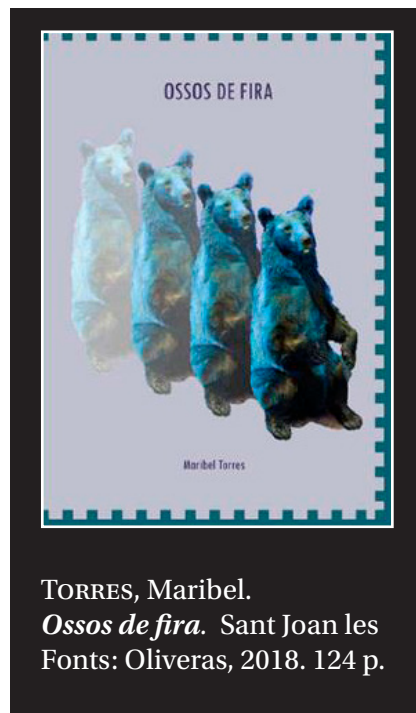
La pell de l'os

Text > JORDI DAUSÀ

Ossos de fira és el segon recull de relats de Maribel Torres (Olot, 1968). Els set contes que formen l'obra no tenen relació directa entre ells, però el lector de seguida hi trobarà una sèrie d'elements comuns, temàtics i estilístics, que actuen de columna vertebral i donen solidesa i unitat al conjunt. Els relats tenen una llargada variable i es tanquen de manera rodona i satisfactòria. Són històries amb un punt costumista, entre rurals i urbanes, moltes de les quals tenen lloc a Olot, tot i que podrien passar a qualsevol altra ciutat petita. La frustració, la solitud i l'angoixa vital són presents en quasi tots els relats, embolcallant-los amb una aura de desencant fabulosa i veraç. És un llibre en el qual els personatges tenen l'atractiu dels grans fracassats, i en el qual no hi ha cap bona acció que es quedi sense càstig. Les relacions que s'hi estableixen són, en el millor dels casos, disfuncionals. El «què diran» és una de les preocupacions màximes de quasi tots els personatges, cosa que els portarà a prendre decisions equivocades, o a comportar-se com els ossos de fira del títol, que si-

mulen ballar la música que el gitano toca a cada moment.

Aquesta és una obra amb un regust nihilista molt marcat, que de manera extraordinària no l'enfosqueix, sinó que fa que tinguem la sensació de ser al davant d'escenes d'un hiperrealisme afuat. La manera com es resolen la majoria dels relats és original, alhora que inevitable: l'autora ens anuncia que, ens agradi o no, la vida va com va. *Matrimoni de conveniència*, el quart conte, és tant cruel com versemblant. *Flors seques* tampoc no queda enrere: els pocs bons que hi surten, s'equivoquen. El mèrit de Torres és fer-ho de manera espontània, sense el més mínim rastre de petulància o impostura, com si no tingués ganes de demostrar res. La naturalitat és, sense cap mena de dubte, el pal de paller del llibre. Al mateix temps, l'estil literari de l'olotina sorprèn per la maduresa: és ràpid i eficaç, amb un pes molt important de l'oralitat i de l'acció. No és un llibre d'humor, però d'alguna manera amargant no n'està mancat. En definitiva, *Ossos de fira* és una bufetada de realisme, un cop d'ull al costat fosc de la quotidianitat i un exercici refres-

TORRES, Maribel.
Ossos de fira. Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2018. 124 p.

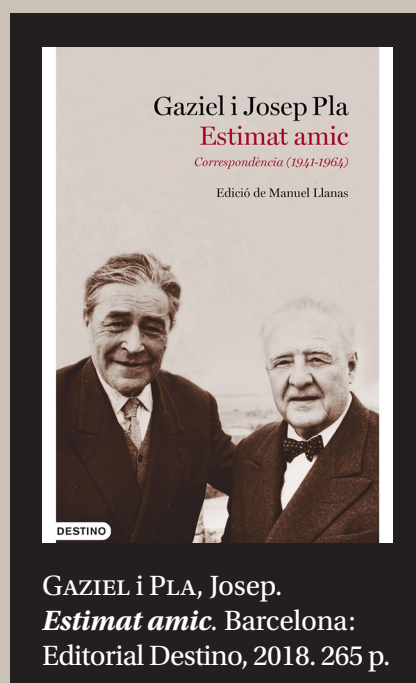
cant de sinceritat literària que el lector agrairà. Un llibre millor que molts supervendes que exploren els mateixos temes. Un encert de la garrotxina, que ens ofereix una pell d'os de qualitat. Un bon trofeu de caça.

pordà, la Costa Brava, el seu mar i la seva gent.

L'any 1960, els dos autors coincideixen com a membres del jurat del Premi Sant Jordi de novel·la, juntament amb Joan Fuster, Joan Petit, Martínez Ferrando, Jordi Rubió i Joan Pons. En aquella convocatòria s'hi presenten autors com Calders, Pedrollo, Benguerel o Rodoreda, que hi concorren amb *La plaça del Diamant* (amb el títol de *Colometa*). Aquesta novel·la, però, no convenç Gaziell ni Pla, que arriba a definir-la com «un intent fallit». Tanmateix, amb aquest pre-

text, no només podem deduir-ne les preferències i concepcions literàries, sinó que també coneixem algunes interioritats del premi, del món editorial i fins i tot de les tensions entre escriptors, editors i crítics de l'època.

Aquest epistolari és, en definitiva, una manera més d'apropar-nos a dos dels millors prosistes de la nostra llengua i d'entendre també el seu acostament des del duríssim però volgut exili interior: «Vós en la vostra fecunda soledat del Mas Pla, jo en aquest silenci i aquest desert de Madrid» (1953).

GAZIEL i PLA, Josep.
Estimat amic. Barcelona: Editorial Destino, 2018. 265 p.